

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVIII. KÖTET.

1911 MÁJUS

5. FÜZET.

Egy különös életmódú légynemről.

(Rovarászaink szíves figyelmébe.)

Irta: DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

Az Empididák családjába tartozó *Clinocera* nemet MEIGEN 1803-ban állította fel; ezt a nemet a dipterologusok manapság is nagy figyelemre méltatják. Ennek főleg az az oka, hogy az ide tartozó fajok hosszú ideig ritkaság számba mentek, a mi abból is kitűnik, hogy elterjedésüket illetőleg 1880-ig csak itt-ott találunk néhány adatot. LOEW 1858-ban közzétett dolgozatában 10 fajt tárgyal, de a legtöbb fajból csak 1—2 példánya volt. SCHINER 1862-ben megjelent munkájában egyetlen egy osztrák fajt sem említ. Ezeknek az érdekes legyeknek életmódját és tartózkodási helyét még MIK 1881-ben közölt dolgozata sem említi meg pontosan s csak általánosságban jegyzi meg, hogy az Ausztriát Csehországtól elválasztó Maltspatak mentén 5 fajt gyűjtött. A kiknek később sikerült a tartózkodási helyet fölfedezni, azok is titokban tartották tudományukat. Midőn 1900-ban Németországban jártam, ottani ismerőseim nagy örömemre avval biztattak, hogy majd elvezetnek oly helyre, a hol *Clinocera*kat lehet gyűjteni. Nagy várakozással tekintetem arra a napra, a melyen egyik nagy kívánságom teljesülni fog. Végre megérkezett a nagy nap, a melyen gyűjtés közben egy patakhoz értünk; itt egyik ismerősöm letérdelt a patak partjára s egy vízmosta fatuskót különösen nagy figyelemre méltatott. Intésére én is odatelepedtem s néhány másodperc múlva megmutatta a tuskón ülő *Clinocera* t, melyet gyűjtőüvegjével letakart. Néhány magyarázó szóval útnak eresztett, hogy keressek én is gyűjtésre alkalmas helyet, a mi most már nem került nagy fáradságomba.

*

Magyarországból nagyon kevés faj ismeretes. A faunakatalogus mindössze 15 fajt sorol fel és ez a felsorolás is majdnem kivétel nélkül irodalmi adatokon alapszik.

Soraimnak célja éppen az, hogy rovarászaink figyelmét fel-

hívjam erre az érdekes nemre s felkérjem őket, hogy alkalom adtán gyűjtsenek ők is a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteménye számára. A fajok fejlődéséről, átalakulásáról jóformán semmit sem tudunk s ezért azok, kik alkalmas helyen laknak nagyon sok érdekes felfedezést tehetnének.

Nehogy az érdeklődők e nem képviselőit összetévezzék más legyekkel, melyek ugyanezek a helyeken élnek, ide mellékelem egy faj hímjének a rajzát. A szárny erezetének lefutását s a hímivarszervek elhelyezését tekintve, nem kételkedhetünk abban, hogy valóban *Clinocera* került-e szemünk elé vagy nem.

A gyűjtésre vonatkozólag a következő útbaigazításokat adhatom :

A *Clinocera* nembe tartozó fajok csakis folyóvíz mentén fordulnak elő, tehát álló vizek mellett hiába keressük őket. Jóformán nincs az a forrás, patak vagy folyó, a mely mellett kellő időben és figyelmesen kutatva, fel ne találhatnók őket. Azonban leginkább azokat a helyeket kedvelik, a hol a víznek legalább egy kis esése van, a midőn alkalma van szétfreccsenni. Ilyen helyek: a gátak, melyeken a víz vagy túlfolyik, vagy átszivárog, vízi malmok kerekei, vízesések; a lassúbb folyású vizekben a vízmosta kövek, fadarabok, hídpillérek, deszkázott vízfolyások (pl. vízi malmok mellett). Gyűjtésük ideje május elején kezdődik s valószínűleg október végéig tart.

Hogy az állatokat észrevehessük, ehhez némi gyakorlat kell, de ha egyet megláttunk, a többi már nem fogja figyelmünket kikerülni. Az állatok szürkésbarna, sötét olajzöld színe nem üt el túlságosan a környezetétől, azért eleinte nehezen lehet őket észre venni. Hozzájárul ehhez, hogy közvetlenül a víz színe felett tartózkodnak. Gátakon, vízi malmok kerekein, köveken, hídpilléreken legegyszerűbben úgy gyűjthetjük, hogy a gyűjtőüveggel lefedjük őket s néhány másodperczig várunk, míg elpusztulnak. Miután gyakran oly közel vannak a víz színéhez, hogy a gyűjtőüveg nyílásának egy része a vízbe kerül, az üveget kissé ferdén tartjuk, nehogy belülről nedves legyen, bár a legyeknek a nedvesség egyáltalában nem árt, mert a víz nem tapad hozzájuk. Az elpusztult állatot ebből az üvegből kivéve, másikba helyezzük, amazzal meg tovább gyűjtünk. Ha oly helyre bukkanunk, melyről meg vagyunk győződve, hogy ott *Clinocera* élnek, de közel jutnunk nem lehet, a hálóval néháyszor végigesapunk annak közvetlen közelében (nem baj, ha hálónk vizes is lesz) s biztosra vehetjük, hogy néhány példány zsákmányul esik. Így kell eljárunk pl. vízeséseknél.

Az összegyűjtött állatokat mielőbb minutia-tűkre tűzzük oly módon, hogy a tűt a tor alsó részébe szúrjuk, lehetőleg figyelve, ne hogy a háton jöjjön ki. Ezután még megigazítjuk a szárnyakat, hogy felfelé álljanak s ne fedjék el a tor oldalait, a melyeken fontos

bélyegek vannak, a hímeken pedig a külső ivarszervek alkotta epipygiumot gombostűvel kissé kiemeljük, hogy könnyen megvizsgálható legyen. Ez annál fontosabb, mert egyes fajokat nagyon sok esetben csak a hímivarszervek alapján különíthetünk el. A nőstények mindig nagyobb példányszámban fordulnak elő mint a hímek, azért sohasem szabad a gyűjtést addig abban hagyni, míg meg nem győződünk, hogy hím példányunk is van, mert csupán nőstények alapján sok esetben lehetetlen a fajt meghatározni.

Tekintettel arra, hogy egy és ugyanazon a helyen egyszerre 5–6 faj is szokott tanyázní, mindig sok példányt gyűtsünk, a mit könnyen megtehetünk, mert rendszeren nagy számban fordulnak elő.

A hazánkból rendelkezésemre álló anyag még nagyon csekély, azért nem akarom vizsgálataimat egyelőre befejezni, főleg abban a reményben, hogy entomologus társaim az ország különböző pontjairól bő anyagot fognak rendelkezésemre bocsátani.

Mik a régi *Clinocera* nemet több nemre bontotta fel, manapság ezeket csak alnemeknek tekintjük.

Az alnemek meghatározására a következő kulcsot használhatjuk:

Clinocera (Wiedemannia) lamellata
Lw. ♂

- 1 (2) Az ajakpaizson néhány szőr van . . . *Kowarzia* Mik.
- 2 (1) Az ajakpaizs csupasz.
- 3 (6) A szárnyjegy (*stigma*) hiányzik.
- 4 (5) A szárnyak nem foltosak . . . *Clinocera* Meig. s. str.
- 5 (4) A szárnyak foltosak . . . *Heleodromia* Hal.
- 6 (3) A szárnyjegy megván.
- 7 (8) A szárnyak foltosak (a szárnyjegyen kívül más foltok is vannak a szárnyon) . . . *Phaeobalia* Mik.
- 8 (7) A szárnyak nem foltosak.
- 9 (10) A tapadókorongok csökevényesek . *Bergentannia* Mik.
- 10 (9) A tapadókorongok jól fejlettek.
- 11 (12) A paizson csak két hosszabb serte van *Chamaedipsia* Mik.
- 12 (11) A paizson a két sertén kívül apró szőröcskék is vannak.

- 13 (14) Akrostikális serték¹ csak a tor elülső részén vannak. *Röderia* MIK.
 14 (13) Az akrostikális serték lehúzódnak egészen a paizsig.
 15 (16) A czombokon vannak preapikális² serték. *Eucelidia* MIK.
 16 (15) A czombokon nincsenek preapikális serték.
 17 (18) A szárnyjegy hosszúkás és közvetlenül az első hosszanti ér vége mellett fekszik *Philolutra* MIK.
 18 (17) A szárnyjegy kerekded és az első hosszanti ér végétől távolabb fekszik *Wiedemannia* ZETT.

Coleopterologiai jegyzetek.

Irtá: DR. KAUFMANN ERNŐ.

III.

11. *Euplectus carpathicus* REITT. és *E. ornatifrons* REITT. — RAFFRAY francia coleopterologus, legújabb művében (I. Rov. Lapok 1911, p. 12) kimutatja, hogy ezen két faj az összehasonlítások után azonosnak bizonyult. Én Pécsen a Mecsekhegységben 1907-ben és 1909-ben egy-egy *E. carpathicus*-t találtam. Az első példányt REITTER, a másodikat én határoztam meg, még pedig nem is összehasonlítás által, hanem GANGLBAUER és REITTER művei után. Ez a két *E. carpathicus* a leírásnak megfelelően egymáshoz teljesen hasonló. Az elmúlt nyáron a pélmonostori háli erdőben rostáltam egy *Euplectus*-fajt, melyet az említett munkák alapján sehogy sem tudtam meghatározni s mely faj a gyűjteményemben is hiányzott. Mindenkor az *E. nubigena*-nál akadtam meg, a melyhez leginkább hasonlított, de sokkal nagyobb volt. Elküldtem tehát ez unicumot REITTER-nek, a ki nagy meglepetésemre, benne az *E. ornatifrons*-t ismerte fel, melyet eddig csak Erdély déli részében találtak fel néhány példányban s mely fajt REITTER csak a múlt év nyarán írt le. Már magában az a körülmény, hogy e két faj Baranyában előfordul, felette fontos adat hazánk faunájára nézve. Minthogy pedig azon helyzetben vagyok, hogy RAFFRAY kimutatását ezen 3 példány által ellenőrizhetem,

¹ Akrostikális sertéknek azokat az apró kis sertéket nevezzük, melyek a tor hátoldalának középvonalában vagy attól jobbra balra, egy vagy több sorban helyezkednek el; határukat oldalt az erős, u. n. dorsocentrális serték alkotják.

² Preapikális serték előfordulhatnak mind a czombokon, mind a láb-szárakon. Nem szabad őket összetéveszteni azokkal a sertékkal, a melyek a czombok és lábszárak végén találhatók. A preapikális serték mindig valamivel magasabban fekszenek és szisztomatikai értékük nagyon nagy.

határozottan állítom, hogy a két kérdéses faj nem azonos egymással. Az előttem fekvő példányokból az egyik *E. carpathicus* ♂, a másik ♀; az *E. ornatifrons* szintén ♀, így tehát összehasonlítást tehetek a két faj nőténye közt. A különbség a gyakorlott szemnek már megtekintéskor feltűnő: az *E. ornatifrons* nagyobb; már a pusztá alakja is elüt a *carpathicus*-étől, mert a fej jóval szélesebb, sőt észrevehetőleg szélesebb, míg az utóbbinál keskenyebb, mint a szárnyfedők, melyek az *ornatifrons*-nál valamivel nyulánkabbak és széleik párhuzamosabbak. Ezenkívül az *ornatifrons* feje fényesebb és alig kimutathatólag pontozott; a homlokcsatornák szélesebbek, közepükön sekélyebbek, fénylők, csaknem párhuzamosak, a homlok elül sokkal erősebben és csak gyenge ívben szegélyezett. Ezek alapján én a két fajt határozottan külön fajoknak tartom.

12. *Bortörköly mint családok.* Néhány évvel ezelőtt az itteni szőlőhegyekben egy présház oldalán kiöntött bortörkölyt (nem seprőt) láttam, melyre az áprilisi nap melegen sütött. Minthogy a törkölykupac fölé sok röpködő rovart láttam, melyeket eleintén muslin-czáknak véltem, csupa kíváncsiságból megrostáltam ezt a félszáraz és a kapásbor készítése czéljából kétszer is kilúgozott törkölyt. A kevés rostált anyagban otthon nagy meglepetésemre nagyon sok érdekes apróságot találtam, úgy mint: *Euplectus signatus* és *E. sanguineus*, *Scydmaenus rufus*, *Ctenistes palpalis* stb. Nem is volna érdektelen az ilyen kilúgozott törkölyt az erdők mélyébe családokul kitenni s azután több nap mulva kirostálni. Talán ezen úton még ismeretlen fajok birtokába is juthatnánk, mert nem logikátlan a föltevés, hogy a törköly savanyú szaga a hangyáknál élő fajokat magához csalja, mert hiszen tudvalevőleg a legtöbb hangya fészke a hangyasav folytán szintén savanyú illattal bír.

13. *Oxyptoda alternans* GRAV és *O. formosa* KRAATZ egymáshoz rendkívül hasonló, de határozottan különálló két faj, mely a gyűjteményekben esetleg összetévesztve fordulhat elő. A gyakori *O. alternans*-tól a sokkal ritkább *O. formosa* abban különbözik, hogy átlag valamivel kisebb, a csápok és a szárnyfedők sötétebb színűek, a 6—8. csápíz sokkal szélesebb, az előtor háta sárga színű, a valamivel rövidebb szárnyfedők kissé keskenyebbek, a potroh háti fölülete pedig fényesebb, szétszórta és finoman, de mégis jól kivehetőleg pontozott. Ez utóbbi jelenség azért fontos, mert a legtöbb meghatározó táblázat finomabbnak jelzi az *O. formosa* hátfölületi pontozatát, holott e fajnál erős lencsenagyítás mellett a pontozat sokkal jobban vehető ki, mint a másik fajnál. Az *O. formosa* leginkább augusztusban található lomboserdőkben keserű gombán (*Lactarius piperatus*), de itt is nagyon ritka.

14. *Paederus caligatus* ER. és *P. limnophilus* ER. két sok-

szor összetévesztett, sőt a *P. fuscipes*-sel is összezavart faj. Ezek a fajok a többi hasonló színezetű *Paederus*-fajoktól a fekete czombok, lábszárak és lábak, az előtor széleinek párkányzatlansága és a szárnyfedők széleinek párhuzamossága által könnyen megkülönböztethetők s egymástól abban különböznek, hogy a *P. limnophilus* felső állkapcsai és az állkapcsi tapogatók végső ízai egészen feketék, míg a *P. caligatus*-nál a felső állkapcsok sárgák, az állkapcsi tapogatókon pedig legfeljebb azok csúcsa fekete.

15. *Amara proxima* FRIV. — Több évvel ezelőtt GANGLBAUER művében¹ olvastam, hogy Pécs vidékén egy FRIVALDSZKY által leírt *Amara* fordul elő, az *Amara proxima*, mely feltűnően hasonlít egy nagyobb *A. aenea*-hoz. Véletlenül éppen nagyobb mennyiségű *A. aenea* állott rendelkezésemre, melyeket azonnal tüzetes vizsgálat alá vettem. A több százra menő példány között sikerült is egyet találnom, a mely FRIVALDSZKY leírásának teljesen megfelelt. Ez a faj különben minden tekintetben egy *A. aenea*, csupán a szárnyfedők rovátkái oly jellemzően mélyítettek, hogy azt határozottan önálló fajnak kell tekintenünk. Kivánatos volna, hogy gyűjtőink e fajra nagyobb figyelemmel legyenek, mert én azt hiszem, hogy ez ritka faj az ország más vidékein is előfordul, hanem úgy mint közönséges *A. aenea* nem részesül kellő figyelemben.²

A brüsszeli I. nemzetközi entomologiai kongresszus.

Irta: DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

IV.

III. szakosztály: *Fejlődéstan és mimikry.*

MERRIFIELD előadásának címe: „Kisérlati entomologia“. Azokról a tényezőkről beszélt, melyek az évszaki dimorphismusban jutnak kifejezésre. Ha a lepkehernyót élete első szakában alacsony hőmérsékletnek tesszük ki, későbbben pedig magas hőmérsékletnek, akkor a báb nyugalmi állapota rövid lesz és nyári alakokat kapunk,

¹ Die Käfer von Mitteleuropa. I, 1890, p. 318.

² Ez az érdekes faj, melynek „Magyarország bogárfaunája“ című művében (I. kötet p. 349) az *Amara Árpádis* új nevet adtam, mert FRIVALDSZKY (1877) előtt PUTZEYS 1866-ban már leírt ugyanazon név alatt egy másik fajt, tényleg másutt is előfordul. Így megtalálták Bajorországban (Poching), Kelet-Ruméliában és Kis-Ázsiában is. A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében levő példányok mind a Pécs melletti Jakabhegyről valók.

míg ha a hőmérsékletet fordítva alkalmazzuk, a báb nyugalmi állapota hosszú lesz s ily módon téli alakokat sikerül tenyésztenünk.

SCHAUS W. „Mi czélja van az utánzásnak” című előadásában arra mutat rá, hogy a neotropikus régióban a madarak csak ritkán veszik üldözőbe a nappali lepkéket. Ezeknek nincs szükségük védő színezetre, mert rossz ízük eléggé megvédi őket. A lepkék valódi ellenségei a gyíkok és a rovarok. A lepkék pusztításában a legnagyobb szerepet a természet játssza, mely ellen minden védekezés hiábavaló.

POULTON E. B. bemutatja azokat az utánzó lepkéket, melyeket WIGGINS C. A. 1909-ben Uganda egyik őserdejében gyűjtött. Megérősíti JORDAN nézetét, hogy a *Pseudacrea*-nem fajainak egyes csoportjai nem egyebek, mint egyetlen egy faj különböző alakjai.

Az ülések végével a belga kir. természetrajzi múzeum lépcsőjén egy csoportképen felvették a kongresszus résztvevőit, a kik azután a múzeum termeit és gyűjteményeit tekintették meg. Az egyes csoportokat a múzeum tisztviselői vezették és a szükséges felvilágosításokkal szolgáltak.

Augusztus 5.

Összes ülés.

LAMEERE elnök köszönetet mond mindazoknak, a kik a kongresszus létrejöttében és sikerében közreműködtek. Ismerteti a nomenklaturai szakosztály határozatait s ajánlja, hogy JORDAN K. a gráci zoológiai kongresszusra képviselőül küldessék, hogy ott a hozott határozatoknak érvényt szerezzen, a mit elfogadtak.

SEVERIN az elnöknek s a végrehajtó bizottságnak mondott támogatásukért köszönetet.

Elnök az állandó bizottságba tagokat ajánl, a kiket meg is választottak s a kik között Magyarországot DR. HORVÁTH G. és DR. KERTÉSZ K. képviselik. Ezután még a végrehajtó bizottság tagjait választották meg.

Az entomológiai kongresszust minden harmadik évben fogják megtartani. Nehogy azonban a zoológiai kongresszussal összeessék, a legközelebbi kivételesen már két év múlva lesz. Székhelye Oxford, elnöke pedig POULTON E. B. lesz.

POULTON megköszönve a megtiszteltetést, az elnökséget elfogadja. A kongresszus üléseit a híres oxfordi egyetemen fogja tartani, melynek helyiségei a tagok rendelkezésére fognak állani. Nagy vonzereje lesz a kongresszusnak a tringi ROTHSCHILD múzeum közelsége. Határozatba ment, hogy az összejövetel lehetőleg augusztusban legyen.

Miután még az elnöknek köszönetet szavaztak, LAMEERE az első nemzetközi entomológiai kongresszust berekesztette.

I. szakosztály: *Muzeologia és az entomologia története.*

HOLLAND előadása „A typosok megővéséről a múzeumokban” szövegét. A typosok konzerválásának fontosságát a következő tények igazolják. A pusztai leírás sokszor nem ad kellő képet, éppen úgy a legjobb rajzok és fényképek sem adnak mindenre kellő felvilágosítást. Bizonyos esetekben typos nélkül lehetetlen megállapítani, hogy valamely név melyik fajra vonatkozik s a typos az utolsó bizonyíték nomenklaturai kérdésekben. A typosok a fejlődés menetére fényt vetnek s az egyes fejlődési fokozatok határköveinek tekinthetők. Typosok csak oly intézeteknek adassanak át megővés céljából, melyek feladatuknak minden tekintetben meg is tudnak felelni; középiskolák, egyetemek gyűjteményei erre nem alkalmasak s magánosak gyűjteményeiben sincs helyük. A typosok konzerválásához tartozik az is, hogy a leíró összes írott megjegyzései a tőn maradjanak, melyre a rovar fel van tűzve. Typosokat soha sem szabad a szemléltető gyűjteményekbe helyezni.

GARCIA Y MERCET R. spanyol nyelven tartott előadásának címe: „Az entomologia története Spanyolországban”.

SKINNER H. „Száz év entomológiája Amerika Egyesült Államaiban” címen tartott előadásában hivatkozott arra, hogy 1806-ban MELSHEIMER volt az első, a ki Pennsylvánia bogarainak jegyzékét kiadta, de a tulajdonképeni entomologia atyja SAY volt. Midőn 1812-ben a philadelphiai Akadémia tagjává választotta, a természettudományi múzeum gyűjteménye hat közönséges rovarból, néhány korallból és csigából s egy kitömött majomból állott. 1859-ben alapították meg az amerikai entomológiai társaságot. Újabb időben az entomologia művelése nagyon intenzív s a legszebb kilátásokra jogosít.

LYMAN H. előadásának címe: „Változtatások egyes tudományos jelzések használatában és tudományos nevek írásában”. A typosok különféle fajtáiról, typos, cotypus, paratypus szövegét, megmagyarázza ezek jelentését s azt, hogy az egyes szerzők mint használják. Azt kívánja, hogy ezek a jelzések s jelentőségük megállapíttassék s a természettudósok ezeket tekintsék irányadóknak. Rámutat a fajnevek különféle írásmódjára s azt hiszi, hogy a nomenklatura stabilitásának alá kell vetni a klasszikus nyelvek szabályainak követését.

HOWLET F. M. szövegét „A rovarok konzerválásáról a typosok alatt”. Több új eljárással kísérletezik, de végleges megállapodásra még nem jutott.

II. szakosztály: *Állatföldrajz.*

HOLDHAUS K. a fauna és a talaj közötti viszonyról szövegét. Az alapközet nagy hatással van a rovarok elterjedésére. Megkülönböztet

indifferens fajokat, melyek bármilyen altalajon élnek; halophil fajokat, melyek csak sós talajon élnek; psammophil fajokat, melyek vastagrétegű homoktalajhoz vannak kötve és petrophil fajokat, melyek csak sziklás talajon fordulnak elő.

OLIVIER E. a Lampyridák földrajzi elterjedéséről és élettanáról tartott előadást. Ez a bogárcsalád az egész földön el van terjedve s eddig 1109 fajtát írták le. A bogarak világitása nem arra való, hogy a hím észrevegye a nőtényt, mert a legtöbb faj hímje sokkal erősebb fényt terjeszt, mint a nőtény, hanem egyjelentőségű pl. egyes madarak nászruhájával. Azoknál a fajoknál, melyeknek nőtényei szárnyatlanok, ezek sokkal jobban világítanak a hímeknél, míg azoknál, a melyeknél mindkét ivar szárnyas, a hím fényereje erősebb. Végül még az egyes nemek földrajzi elterjedését ismertette.

HORN W. a Weddahidról szólt. Előadó ezzel a névvel azt a hypothetikus harmadkori földrészt jelöli meg, mely Ceylon szigetét Ázsia délkeleti részével kötötte össze. Ezen elmélet támogatására egyes Cicindelák elterjedésében vél bizonyítékokat találni.

SAINTE CLAIRE-DEVILLE I. előadásának címe: A rovarok, különösen a bogarak haszna, állatföldrajzi kérdések tanulmányozásánál. A bogarak rendje a fajok nagy száma miatt értékes anyagot szolgáltat állatföldrajzi kérdésekben. Hogy tudományos értékű eredményeket kaphassunk, a kozmopolita fajokat figyelmen kívül kell hagynunk, mert ezek a statisztikai adatokat meghamisítják. Nem tanácsos valamely parazitának vagy phytophagának elterjedését vizsgálni, a nélkül, hogy a gazda állat vagy táplálónövény elterjedését tekintetbe ne vennők.

III. szakosztály: Gazdasági entomologia.

SASAKI C. egy új, a *Styrax japonicus*-on előforduló levéltetűgubacsról szólt. A gubacs előidézője az *Astegopteryx* nembe tartozik. Részletesen ismerteti a rovar, a gubacs alakját, szerkezetét és fejlődését, az álcákat, a szárnyatlan élvészülő nőtényeket és a rovar többi alakjait.

LEFROY H. M. és HOWLETT F. M. „Gazdasági entomologia Indiában” című előadásukban a Pusa Research intézet entomológiai osztályának működését jellemezte, mely arra is kiterjed, hogy a földművelő népet az entomologia elemeivel megismertesse.

ANDRES A. előadásának címe: „A gyapotterjére kártékony lepkék Egyiptomban s irtásuk módjai”. A gyapottermelés Egyiptomban évről-évre csökken. Ennek oka egyrészt a hanyag alagesővezés okozta talaj rosszabbodás, másrészt egyes hernyók tömeges fellépése. A hernyókat három csoportba osztja; az első csoportba több *Agrotis*-faj hernyója tartozik, a másodikba a

Prodenia littoralis-é, a harmadikba az *Earias insulana* é. A *Prodenia* a legkártékonyabb, de könnyen pusztítható, mert petéit nagy csomókban a levelek alsó lapjára rakja s ezek könnyen összeszedhetők. A többi lepke petéje nehezen található fel. A hernyó és bábirtással kevés eredményt lehet elérni, azért a lepkék tömeges fogására fektetik a főszűlyt.

Este a Taverne Royalban bankett volt, melyen nagyon sokan vettek részt. Jóllehet a tósztok egész tömegét kellett végighallgatnunk, az est mégis nagyon élvezetes volt, mert a szónokok mondani-
valójukkal egy-két perc alatt végeztek.

Másnap többen Brugesbe és Ostendebe rándultak.

Vasárnap este volt Brüsszel városának nagy fogadóestélye a városháza első emeleti termeiben. Erre valamennyi ott ülésező kongresszus tagjai s a város előkelőségei is hivatalosak voltak. Hozzávetőleges becslésem szerint lehetünk ott 7—800-an, de entomologust hatnál többet nem láttam. A többiek már elutaztak.

Ha most visszatekintek a kongresszuson töltött napokra, mindenekelőtt meg kell állapítanom, hogy a kongresszus várakozáson felül jól sikerült. A beavatottak sem számítottak oly sok résztvevőre. Az előadások mindegyike magas színvonalon állott s mindegyikből kiérzett az a meleg szeretet, mellyel az előadó tárgyát feldolgozta. A kölesönös megismerkedés, a közvetlen személyes érintkezés pedig igen nagy hasznára lesz nemcsak az entomologusoknak, hanem az entomológiának is. Azzal a forró kívánsággal zárom ismertetésemet, hogy a jövő oxfordi entomologiai kongresszusról két év múlva még többet, szebbet és jobbat mondhassek majd el.

Egy új *Hylaia*-faj a Balkánról.

Irta: CSIKI ERNŐ.

MERKL EDE a Balkánon tett utazásai alkalmával egy érdekes kis *Hylaia*-t gyűjtött, melyet leírás végett volt szíves nekem elküldeni. Az új faj a Dalmáciában, Hercegovinában, Montenegróban és Boszniában élő *Hylaia dalmatina* KAUFM. legközelebbi rokona, de attól csápjának szerkezete alapján könnyen megkülönböztethető. MERKL e bogarat e Klisura községet környező Balkánban, az úgynevezett Klisura Balkánban gyűjtötte fagombákból.

Az új faj leírása a következő:

Hylaia Reissi CSIKI n. sp.

Rufo-ferruginea, nitida, pronoto (lateribus et maculis duabus plerumque diffuse-connexis basalibus exceptis) et elytrorum fascia

mediana lata nigris. Capite subtiliter punctato, oculis nigris prominulis, crebre reticulatis, antennis crassiusculis, articulo primo latitudine duplo longiore, articulo secundo quam primo dimidio brevior et paulo angustiore, articulo tertio quam secundo paulo longiore et apice paulo latiore, articulis 4—8 transversis, articulis quinto et septimo quam ceteribus paulo latioribus, clava magna, in mare articulo primo (antennarum nono) quam articulo octavo duplo latiore et sesquialter latiore, articulo decimo et undecimo paulo angustioribus latitudineque aequalibus, decimo longitudine triplo latiore, ultimo rotundato, in femina articulis primis duabus clavae latitudine fere aequalibus, primo paulo angustiore et longiore, articulo ultimo rotundato praecedentibus multo latiore. Pronoto transverso, longitudine fere dimidio latiore, lateribus fere rectis, angulis anticis rotundatis, posticis acutiusculis, margine laterali crenulato, striis duabus basalibus profundis, superficie ut elytris punctatis et pilis flavescens vestita. Scutello transverso. Elytris oblongo-ovatis, lateribus rotundatis, fascia nigra mediana ad suturam interdum interrupta, stria suturalis solum in parte postica subtili.

Habitat in Montibus Balkan, prope Klisura (Klisura-Balkan),

H. dalmatina proxima; sed statura minore et praecipue structura antennarum bene distincta.

Speciem novam a D. E. MERKL detectam eo petente in honorem Dominis OSC. REISS (Innsbruck) denominavi.

Különfélék.

Magyar gyűjtők külföldön. Az év elején a Magyar Entomológiai Társaság két tagja utazott külföldre, hogy főleg rovar-tani kutatásokat végezzen Január elején kelt útra KOVÁCS ÖDÖN, a ki kutatásainak színteréül Abessziniát választotta. Első küldeménye, mely a Magyar Nemzeti Múzeumba jutott, az Aden környékén gyűjtött rovarokat tartalmazta. KOVÁCS ÖDÖN azóta már eljutott Abessziniába a hol daczára a nem kedvező száraz időszaknak, máris szép anyagra tett szert, a melynek egy része útban van Budapest felé. — A másik kutató NÁDAY ISTVÁN, a ki MÉSZÁROS kisázsiai expedíziójához csatlakozott. Jelenleg Angorából a Tur Tsöllü nagy sóstóhoz indult, melynek vidékén fogja kutatásait végezni. NÁDAY szintén a Nemzeti Múzeum részére gyűjt.

—I.

Lepkészeink figyelmébe! DR. KERTÉSZ ÁBA m. kir. udvari orvos (Budapest, I. Apród-utca 5.) a *Parnassius Mnemosyne* L. alakjait tanulmányozván, arra kéri honi gyűjtőinket, hogy hazai termőhelyekről származó anyagot bocsássanak rendelkezésére. Ez a lepke ott a hol előfordul nem ritka és így gyűjtőink könnyen tehetnek szert néhány

felesleges példányra, annál is inkább, mert itten nem jön tekintetbe a példányok minősége, ha kissé hibásak is az nem baj. A kérelmező szívesen viseli a felmerülő költségeket, egyedüli kívánsága csak az, hogy a beküldött példányok termőhelye pontos legyen.

Irodalom.

Dr. K. W. von Dalla Torre und *Dr. I. I. Kieffer*: Cynipidae (Das Tierreich. 24 Lieferung. pp. XXXV. et 1—891, mit 422 Abbildungen. Berlin, 1910).

A berlini Német Állattani Társaságtól alapított nagy munkamely a mostan élő állatalakok összefoglaló megismertetését célozza, lassan bár, de nagy lépésekkel halad előre. Eddigi 25 kisebb-nagyobb kötetében az entomológiának ugyan kevés hely jutott, de ez alkalommal vaskos kötetben hozza a gubacsdarázsok szisztematikai leírását. Különösen nagy nyereség e család élőködő fajainak összeállítása, mert ezek tanulmányozásánál nagyon nehezen leküzdhető nehézségek állottak a tanulmányozó útjában. Az európai fauna eddig ismert fajait a társszerzők egyike (KIEFFER) már az 1897—1905. években megjelent ANDRÉ-féle „Species des Hymenoptères d'Europe et d'Algérie“ VII. kötetében feldolgozta, most kiegészíti a földkereksége összes nemeinek és fajainak összeállításával. Eléggé kutatott terület Európa és Észak-Amerika, de ezek is jóformán csak a gubacsot termő fajokban. A parazita Cynipidákat még Európában se nagyon gyűjtötték meg, daczára annak, hogy innen 425 faj leírása van meg. Utána Észak- és Közép-Amerika szerepel 181 ismeretes fajjal, a mi legnagyobbbrészt ASHMEAD néhány évi gyűjtésének és tanulmányozásának az eredménye. Hogy pedig Dél-Amerikából csupán 29, Ázsiából 18, Afrikából 11, Ausztráliából csak 4 faj élőködő *Cynipida* ismeretes, az nem azt mutatja, hogy ott csak olyan kevés faj él, hanem hogy még egyáltalán nem gyűjtöttek apró Hymenopterákat, ezek is csak más apró rovar közé keveredve véletlenül kerültek elő. Ezekből a számokból látjuk csak meg, mennyi tennivaló van még hátra ennek a rovarcsaládnak a tanulmányozásában is!

A magyar fauna Cynipidái közül a gubacstermők közül 125 fajt sorol fel a faunakatalogus, de az élőködők közül csupán 4 fajt ismer. Azóta SZÉPLIGETI GYÖZÖ gyűjtögette ezeket az érdekes apróságokat s küldötte el feldolgozásra KIEFFER-nek, a ki ezeket az adatokat a fent omlított ANDRÉ-féle munkában tette közzé és jelen munkájában megismétli. Az alig másfél százat kitevő anyagból 38 faj közül KIEFFER 21 új fajt talált és írt le, közülük 19 faj ezideig faunánk kizárólagos sajátja. E becses gyűjtemény SZÉPLIGETI hazafias ajándékából most Nemzeti Múzeumunk sajátja.

A legutóbbi 3—4 évben a Chalcididákat gyűjtve magam is számos Cynipidát szedtem össze, a melyek még feldolgozásra várnak. Remélem, hogy KIEFFER-nek most ismertetett kitünő munkájával a kezében, ennek a bizonyára sok újdonságot tartalmazó anyagnak is kerül magyar feldolgozója.

KIEFFER a következő, általa leírt fajokat említi, mint a magyar fauna kizárólagos sajátját: *Lambertonia abnormis*, *Adieris Szépligetii*, *Cothonaspis grandicornis*, *punctata*, *Psichacra bispinosa*, *Rhoptromeris pulchricornis*, *Eucoila brachytricha*, *ventralis*, *nubilipennis*, *fuscipennis*, *evanescens*, *punctatissima*, *vicina*, *subovalis*, *Pentacrita subtruncata*, *Eriphagia luteipes*, *Gronotoma nigricornis*, *Diglyphosema punctatum*, *Alloxysta albosignata*. Ezekon kívül névszerint felsorol 14 parazita-fajt és 62 gubacstermő-fajt, melyek hazánkon kívül másutt is élnek.

BIRÓ LAJOS.

*

M. Pic: Descriptions ou diagnoses et notes diverses. (L'Échange. XXVII, 1911, p. 113—114).

Szerző cikkében néhány új Cantharidát és *Cryptocephalus*-t ír le, mely alkalommal a Zágráb vidékéről leírt *Malachius affinis* MEN. var. *concolor* KRAUSS (1902) nevet *subconcolor*-ra változtatja, mert a *concolor* nevet SCHILSKY már régebben alkalmazta (1888) a *M. viridis* egyik fajváltozatának jelölésére.

CSIKI.

Társulati ügyek.

A „Magyar Entomologiai Társaság“ 4. ülése 1911 április 22-én. Elnök melegen üdvözli a nagy számban megjelent tagokat és vendégeket s felkéri MIHÓK OTTÓ-t, hogy bejelentett előadását tartsa meg. Előadó „Kirándulás a Déli-Kárpátokba“ czímén leírja azt a kirándulást, melyet 1910. évi június első felében CSIKI ERNŐ, DEUBEL FRIGYES, DIENER HUGÓ, DR. HOLDHAUS KÁROLY és DR. KERTÉSZ KÁLMÁN társaságában tett Brassó vidékére és a Bucsecsre, továbbá a Verestoronyi szorosba. Előadását számos vetített képpel illusztrálja, melyek közül különösen az újonnan felfedezett és néhány ritka, arra a vidékre jellemző bogárnak mikrofotografiai úton készült képe kellett általános érdeklődést. A nagy tetszéssel fogadott előadás után elnök megköszöni a budapesti Kamaraklubnak a szíves vendéglátást, hogy a mai estére volt szíves helyiségét rendelkezésünkre bocsátani. Az ülés utáni vacsorán CERVA FRIGYES bemutatott néhány mesteri kivitelű rovarbiológiai csoportot, melyek a jelenlevők osztatlan tetszését nyerték el.

Választmányi ülés 1911 április 22-én. — DR. HORVÁTH GÉZA elnök üdvözlőlvén a megjelenteket, CSIKI ERNŐ titkár felolvassa az újonnan ajánlott tagok névsorát, a kik egyhangulag megválasztatnak névszerint:

BAKÓ GÁBOR, a m. kir. Rovartani Állomás adjunktusa — Budapest, II. Intézet-utca 1. (*Ent. oec.*)

BOGA LAJOS, múzeumi őrsegéd — Kolozsvár, egyetemi állattani intézet.

GERGELY ISTVÁN, földmivesiskolai kertésztanító — Algyógy (*Lepid., Coleopt.*)

MALLÁSZ JÓZSEF, pénzügyi számvizsgáló, törvényhatósági bizottsági tag — Déva (*Coleopt.*)

PAGANETTI-HUMMLER GUSZTÁV, entomologus — Gainfahru-Vöslau (Bécs mellett) (*Coleopt.*)

GRÓF TELEKI SÁNDOR — Budapest, IV. Múzeum-körút 31. (*Lepid., Coleopt.*)

A pénztáros jelentést tesz az első negyedévről. Az összes bevételek 872 K 71 f-t, a kiadások pedig 52 K 35 f-t, tettek ki. A jelentés kapcsán a választmány elhatározza, hogy az alapítványként befolyt összeget $4\frac{1}{2}\%$ -os kötvényekben helyezi el, mint legjobban kamatozó értékpapirosokban. Végül a választmány megbízza az elnökséget, hogy a rendezendő kirándulás programját állítsa össze.

Entomologiai kirándulás. — A „Magyar Entomologiai Társaság“ 1911. évi május hó 25-én (áldozó esütörtök) kirándulást rendez Visegrádra, melyre tagjait és az érdeklődőket tisztelettel meghívja. Indulás Budapest nyugati pályaudvarról reggel 7 óra 5 perczkor gyorsvonattal (megjegyzendő, hogy tagtársaink a reggel 5 óra 35 perczkor induló személyvonattal vagy ha másnemű elfoglaltságuk a korai indulást nem engedheti, úgy valamelyik későbbi vonattal is utazhatnak).

Kérelem tagtársainkhoz! — Kérjük azon tagjainkat a kik a folyó évi tagdíjat (10 Kor. és 2 Kor. az oklevélért) még be nem fizették, hogy azt mielőbb a társaság pénztárosa (DR. KERTÉSZ KÁLMÁN — Budapest, VIII. Magyar Nemzeti Múzeum) czimére beküldeni sziveskedjenek. [Megjegyzendő, hogy a kik a „Rovartani Lapok“-at nem mint a Magyar Entomologiai Társaság tagjai kapják, az előfizetési díjat (8 kor.) úgy mint eddig is, a folyóirat kiadója — CSIKI ERNŐ múzeumi őr, Budapest, VIII. Magyar Nemzeti Múzeum — cziméroküldjék be].